

**ÖZBEGISTAN RESPUBLIKASYNYŇ
MEKDEBE ÇENLI WE MEKDEP BILIMI MINISTRIGI
ÝÖRITELEŞDIRILEN BILIM EDARALARY AGENTLIGINIŇ
ÝANYNDAKY PEDAGOGIK USSATLYK WE HALKARA BAHALANDYRMAK
YLMY-AMALY MERKEZI**

**ENE DILI WE EDEBIÝAT PREDMETINDEN HÜNÄR SERTIFIKATYNY
BERMEK BOÝUNÇA TEST ÝUMUŞLARYNYŇ**

SPESIFIKASIÝASY

ENE DILI WE EDEBIYAT PREDMETINDEN HÜNÄR SERTIFIKATYNY BERMEK BOYUNÇA TEST ÝUMUŞLARYNYŇ SPESIFIKASIÝASY

Bu spesifikasiýa Özbekistan Respublikasynyň Ministrler Kabinetiniň döwlet mekdebe çenli we umumy orta bilim edaralarynyň pedagog kadrlaryna hünär sertifikatyny bermek boýunça döwlet hyzmatlaryny görkezmegini administratiw reglamentyna laýyk taýýarlandy. Resminama ene dili we edebiyat predmeti mugallymlarynyň hünär taýdan bilim, endik we kompetensiýalaryny bahalamak üçin ulanylýan test synaglarynyň mazmuny, gurluşy we bahalamak ölçeglerini belleýär.

Spesifikasiýa test ýumuşlarynyň mazmunyny, gurluşyny, bahalamak ölçeglerini, test ýumuşlarynyň görnüşini, kognitiw derejelerini we bahalamak proseslerini guramak tertibini belläp berýär.

Bu resminama test ýumuşlaryny taýýarlamakda metodiki esas bolup hyzmat edýär hem-de bahalamak prosesiniň aýdyňlygy, adalatlylygy we ylmy esaslanlygyny üpjün etmäge garadylan.

I. Umumy ýörelgeler

Bahalamagyň esasy maksady ene dili we edebiyat predmeti boýunça nazary bilimlerini, amaly endiklerini we kompetensiýalaryny, ene dili we edebiyat predmetini okatmagyň metodikasy boýunça bilimlerini, pedagogik ussatlygyny we hünär taýdan kompetensiýalaryny kompleks bahalamakdan ybarat. Bahalamagyň netijeleri pedagog kadrlary hünär boýunça sertifikat bermek prosesinde karar kabul etmek üçin esas bolup hyzmat edýär.

II. Kadalaşdyryjy esaslar

1. Özbekistan Respublikasynyň Ministrler Kabinetiniň 2024-nji ýyl 12-nji fewralyndaky «Döwlet mekdebe çenli we umumy orta bilim edaralarynyň pedagog kadrlaryna hünär sertifikatyny bermek boýunça döwlet hyzmatlaryny görkezmegini administratiw reglamentini tassyklamak barasynda»ky 87-belgili karary.

2. Özbekistan Respublikasynyň Mekdebe çenli we mekdep bilimi ministriniň 2026-njy ýylyň 3-nji iýulyndaky «Döwlet mekdebe çenli we umumy orta bilim edaralarynyň pedagog kadrlaryny hünär sertifikatlaşdyryş barlag synagyny guramak we geçirmek dogrusynda»ky 233-nji belgili buýrugy.

III. Bahalamak gurşawy

Ene dili we edebiyat predmeti mugallymlary üçin hünär predmetinden 40 sany, pedagogik ussatlyk boýunça 10 sany, jemi 50 sany test ýumşy hödür edilýär we umumy test ýumşuny ýerine ýetirmek üçin berlen wagt 90 minut edip bellenilen. Munda ýapyk test ýumuşlaryndan (*diňe bir dogry jogaby talap edýän (Y1), laýyklygy anyklamagy talap edýän (Y2) we yzygiderliligi talap edýän test ýumuşlary (Y3)*) peýdalanylýar. Hünär predmetlerinden düzülýän test synaglarynyň mazmun ugry we bahalanýan bilim we

endikler boýunça paýlanyşy aşakdaky tablisada görkezilen:

IV. Testiň gurluşy

Test synagy ene dili we edebiýat predmetiniň esasy mazmun ugurlaryny öz içine alýar. Esasan, dilden amaly peýdalanmak, dil nazaryýeti we lingwistik derňew, edebiýat taryhy, edebiýat nazaryýeti we çeper derňew, ene dili we edebiýat predmetini okatmagyň metodikasy we pedagogik ussatlyga degişli bilim we endikleri bahalamaga garadylan. Test ýumuşlarynyň mazmuny umumy orta bilimiň döwlet tälim standartlary, ulanyşdaky okuw maksatnamalary hem-de predmet boýunça metodik talaplar esasynda şekillendirilýär.

Hünär predmetlerinden düzülýän test ýumuşlarynyň mazmun ugry we bahalanýan bilim we endikler boýunça paýlanyşy

1-nji tablica

Mazmun ugry	Bahalanýan konstruktorlar	Testleriň sany
1.Dilden amaly peýdalanmak		
1.1. Sözleşiş we dürs ýazuw	- harplar, asyl söz we goşulmalaryň aýdylyşy we ýazuw düzgünini bilmek we peýdalanyp bilmek; - goşup, aýryp, kese çyzyk bilen ýazmak düzgünlerini bilmek we peýdalanyp bilmek; - baş harplaryň ýazuw düzgünü we göçürmek düzgünlerini bilmek we peýdalanyp bilmek; - fonetik özgerişler (sesiň artdyrylmagy, çalşyrylmagy we düşürilmegi)ni tapawutlandyryp bilmek.	6
1.2. Punktuaşiýa	- ýazuwda dyngy belgilerini (nokat, sorag, ýüzlenme, köp nokat; otur, tire, iki nokat; nokatly otur, ýaý, goşa dyrnak) dogry ulanyp bilmek; - ýazuwda dyngy belgilerini (nokat, sorag, ýüzlenme, köp nokat; otur, tire, iki nokat; nokatly otur, ýaý, goşa dyrnak) dogry ulanyp bilmek; - ýazuwda dyngy belgilerini (nokat, sorag, ýüzlenme, köp nokat; otur, tire, iki nokat; nokatly otur, ýaý, goşa dyrnak) dogry ulanyp bilmek;	4
1.3. Stil	- goşulmalaryň kontekstdäki manysy we wezipesini düşünmek, tapawutlandyryp bilmek hem-de dogry ulanmagy başarmak; - sözleriň kontekstdäki manysyny we wezipesini düşünmek, tapawutlandyryp bilmek hem-de dogry ulanmagy başarmak; - baglaýjylaryň kontekstdäki manysyny we wezipesini düşünmek, tapawutlandyryp bilmek hem-de dogry ulanmagy başarmak; - berlen ýagdaýa laýyk sözleşişni nusgalaryny saýlamak.	4
2. Dil nazaryýeti we lingwistik derňew		
2.1. Lingwistik derňew	- teksti (sözlemi) häzirki türkmen edebi diliniň fonetik standartlary esasynda derňew etmek; - teksti (sözlemi) häzirki türkmen edebi diliniň leksik standartlary esasynda derňew etmek; - teksti (sözlemi) häzirki türkmen edebi diliniň morfemik standartlary esasynda derňew etmek; - teksti (sözlemi) häzirki türkmen edebi diliniň morfologik standartlary esasynda derňew etmek; - teksti (sözlemi) häzirki türkmen edebi diliniň sintaktik standartlary esasynda derňew etmek;	10

3. Edebiýat taryhy		
3.1. Türkmen edebiýat	- umumy orta bilim maksatnamasyna girizilen türkmen halk döredijiliginiň nusgalaryny düşünmek, derňew etmek we bahalamak; - umumy orta bilim maksatnamasyna girizilen türkmen şygryýetiniň nusgalaryny düşünmek, derňew etmek we bahalamak; - umumy orta bilim maksatnamasyna girizilen türkmen prozasynyň nusgalaryny düşünmek, derňew etmek we bahalamak; - umumy orta bilim maksatnamasyna girizilen türkmen dramaturgiýasynyň nusgalaryny düşünmek, derňew etmek we bahalamak.	8
3.2. Dünýä edebiýaty	- umumy orta bilim maksatnamasyna girizilen dünýä edebiýatynyň taryhynda ähmiýetli orna eýe bolan epiki we dramatik eserleri düşünmek, derňew etmek we bahalamak; - dünýä edebiýatynyň taryhynda ähmiýetli orna eýe bolan liriki eserleri düşünmek, derňew etmek we bahalamak.	4
4. Edebiýat nazaryýeti we çeper derňew		
4.1. Nusgawy lirikanyň derňewi	- eseriň žanry, ölçegi we kapyýasyny anyklamak; - goşgudaky simwollary düşünmek we anyklamak; - çeper sungatlary derňew etmek.	4
Jemi		40 sany

**Pedagogik ussatlykdan düzülýän test ýumuşlarynyň mazmun ugry
we bahalanýan bilim we endikleri boýunça bölünişiği**

2-nji tablisa

2. PEDAGOGIK USSATLYK		10 sany
2.1. Umumy pedagogika	– pedagogika, didaktika, terbiýe we ýaş psihologiýasynyň esasy düşüňjeleri we kategoriýalary, pedagogik çemeleşmelerini we bilim paradigmatlary (adatkaky – konserwativ, rasionalistik (bihewioristik), fenomenologik (gumanistik), tehnokratik we ezoterik)ny bilmek we berlen ýagdaýa laýygyny saýlap bilmek; – pedagogikanyň ýörelgelerini (aňlyk we işjeňlik, görkezmelilik, sistemalyk we yzygiderlilik, ylmylyk, nazaryýetiň we amalyýetiň birligi we başgalar) bilmek we berlen ýagdaýa laýygyny saýlap bilmek – terbiýe we onuň görnüşlerini bilmek, bir-birinden tapawutlandyrmak we berlen ýagdaýa laýygyny saýlap bilmek; – sapak we onuň görnüşlerini (täze bilimi bermek sapagy, berkitmek sapagy, gaýtalamak we umumylaşdyrmak sapagy, barlag (barlamak) sapagy, aralaş sapak; leksiýa sapagy, söhbetdeşlik sapagy, amaly sapak, laboratoriya sapagy, özbaşdak iş sapagy; adaty sapak, adaty däl sapak we başgalar) bilmek, sapagy meýilnamalaşdyrmak, guramak we synpy dolandyrmak çemeleşmelerini konkret ýagdaýlarda ulanyp bilmek, bilim bermek prosesini taslama esaslandyrmak we dolandyrmak, problemaly ýagdaýda dogry karar kabul etmek, işi monitoring etmek; – synp ýolbaşçysynyň hukuklaryny we borçlaryny bilmek, synp resminalary bilen işläp bilmek, olary dogry yzygiderlilikde ýöretmek, synp toparyny dogry şekillendirmek, aragatnaşykda pedagogik etika düzgünlerini berjaý etmek, ata-eneler bilen hyzmatdaşlygyň netijeli şekillerini saýlamak, problemaly ýagdaýda iň amatly strategik	10

	çemeleşmegi ulanmak; – pedagogik etika, nutk, tehnika, döredijilik, pedagogik edep, bilimlilik/kompetentlilik, aragatnaşyk medeniýeti, takt/ýumşaklyk, kreatiwlik, refleksiýa we hünär taýdan ösmek esaslaryny bilmek we berlen ýagdaýa laýygyny saýlap bilmek; – pedagogik ukyp we onuň görnüşlerini (didaktik ukyp, akademik ukyp, persiptiw-pedagogik ukyp, aragatnaşyk medeniýeti, bahalamak medeniýeti, tehnologik medeniýet, guramaçylyk ukyby, kommunikiw ukyp, awtoritar ukyp we başgalar) bilmek we konkret ýagdaýlarda ulanyp bilmek; – bilim tehnologiýalaryny (taslama esaslanan bilim, problemaly bilim, hyzmatdaşlykdaky bilim, ewristik bilim, şahsa ugrukdyrylan bilim, interaktiw bilim, differensial bilim, integral bilim, oýunly bilim, inklýuziw bilim we başgalar) bilmek we ýagdaýa laýygyny saýlap bilmek. – predmetiň mazmun ugruny okatmagyň çemeleşmelerini, metodikasyny we hususy tehnologiýalaryny bilmek; – predmetiň ugruny okatmagyň usullaryny we metodlaryny tapawutlandyrmak we berlen ýagdaýa laýygyny saýlamak; – predmetiň ugruny okatmak boýunça berlen bilim ýagdaýyna degişli kabul edilen kararlara baha bermek.	
--	---	--

Kognitiw endikleriň paýlanyşy

3-nji tablisa

T/s	Kognitiw dereje	Düşündiriş	Testiň sany
1	Bilmek	Predmete degişli esasy deliller, kanunlar, kesgitlemeler, formula we hadysalary ýatdan bilmek, tanamak, ýada salmak.	22
2	Ulanmak	Delil we kanunlary tanyş bolan ýagdaýlarda ulanmak, hasaplamak, grafik/diagrammany derňew etmek.	23
3	Pikir ýöretmek	Tanyş däl ýagdaýda ulanmak, derňew-sintez, sebäp-netije, baglanyşyk, düşündirmek, bahalamak.	5

V. Bahalamak ölçegi

Test tabşyryjylaryň umumy netijesi her bir test ýumşuna berlen ballaryň jemi esasynda anayklanýar. Her bir dogry jogap üçin **2 bal**, nädogry jogap üçin **0 bal** berilýär. Test synagynyň iň ýokary netijesi 100 baly düzýär.

VI. Synagyň tertibi

Gadagan edilyän serişdeler: synag wagtynda mobil telefondan, akylyly sagatdan, planşetden ýa-da elektron ýatlatmalardan peýdalanmak gadagan edilyär.

Tertip we düzgün: nusga göçürmek, kömek soramak ýa-da kömek bermek, test synagy dowamynda gürleşmek, rugsatsyz çykmak ýaly ýagdaýlar gadagan edilyär.

Gözegçi düzgüniň bozulmagyny anyklanda, ony resmileşdirip, diňleýjini testden çykarýar we netijesi ýatyrylýar.

VII. Peýdalanmak üçin maslahat berilýän esasy edebiýatlar

Ene dili:

1. 5-nji synp Türkmen dili okuw kitaby(I bölek). A.Alymjanowa, O.Gaýliewa. Daşkent – 2024
2. 5-nji synp Türkmen dili okuw kitaby (II bölek). A.Alymjanowa. Daşkent – 2024
3. 6-njy synp Türkmen dili okuw kitaby. M.Hanmatow, A.Hanmatow, G.Welbegow. Daşkent – 2022
4. 7-nji synp Türkmen dili okuw kitaby. M.Hanmatow, A.Hanmatow, K.Razzakowa. Daşkent – 2022
5. 8-nji synp Türkmen dili okuw kitaby. G.Nazarowa, G.Arazowa. Daşkent – 2025
6. 9-njy synp Türkmen dili okuw kitaby. I.Arazow, I.Klyçew, G.Söýünowa. Daşkent – 2025
7. 10-njy synp Türkmen dili okuw kitaby. G.Nazarowa, G.Arazowa, H.Arazklyçewa. Daşkent – 2022
8. 11-nji synp Türkmen dili okuw kitaby. R.Klyçew, M.Berdiýew. Daşkent – 2018

Edebiýat:

1. 5-nji synp Edebiýat okuw kitaby (I bölek). A.Alymjanowa, G.Welbegow. Daşkent – 2024
2. 5-nji synp Edebiýat okuw kitaby (II bölek). A.Alymjanowa, G.Welbegow. Daşkent – 2024
3. 6-njy synp Edebiýat okuw kitaby. R.Klyçew, D.Arazow. Daşkent – 2022
4. 7-nji synp Edebiýat okuw kitaby. G.Söýünowa, I.Arazow, S.Hydyrow. Daşkent – 2022
5. 8-nji synp Edebiýat okuw kitaby. R.Klyçew, G.Welbegow. Daşkent – 2025
6. 9-njy synp Edebiýat okuw kitaby. G.Welbegow, R.Klyçew. Daşkent – 2025
7. 10-njy synp Edebiýat (I, II bölekler) okuw kitaby. G.Welbegow, K.Razzakowa. Daşkent – 2024
8. 11-nji synp Edebiýat okuw kitaby. I.Arazow, R.Klyçew. Daşkent – 2018

Pedagogika we hünär standartlary

1. Mavlonova R.A., Umumiy pedagogika. Darslik. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2018. – 528 b.
2. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Darslik, – Toshkent: “Bayoz” nashriyoti, 2025. – 504 b.
3. Tolipov O‘., Ro‘ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: “Innovatsiya-ziyo” nashriyoti, 2019. – 276 b.
4. Sh. Abdiraimov v.b. Ta’limda baholash va monitoring asoslari. O‘quv- uslubiy qo‘llanma. – Toshkent, TDYU nashriyoti, 2026. – 208 bet.

**Ýatlatma: test ýumuşlarynyň mazmuny maslahat berlen edebiýatlarda bar bolan mazmun , ugur we*

çemeleşmeler bilen laýyklaşdyrylýar, emma test ýumuşlary göni çeşmelerden alynmaýar. Hünär synagyna taýýarlanmak wagtynda maslahat berlen edebiyatlar ýatda saklamak serişdesi hökmünde hyzmat etmekden görä, umumy hünär taýýarlyklaryny berkitmäge gönükdirilen.